

pers het verzoek tot hem rigtten, die kleine vertellingen, tot een bundel verzameld, in het licht te geven. De Erven Loosjes te Haarlem werd het toegestaan, en voor eenige maanden verschenen de *Betuwsche Novellen*, vijf in getal. Het zijn toonbeelden van eenvoudigen, onschuldigen verhaaltrant; meesterstukken van even eenvoudig, onschuldig en frisch gevoel. Men bespeurt duidelijk, dat de schrijver, ook hierin gelijk aan onze oude meesters, niet wist, hoe mooi was wat hij deed; daardoor is er iets opregts, waars, eigenaardigs in de novellen gekomen, hetwelk in tegenstelling is met heel veel wat in ons land van de pers komt en, voor enkelen althans, onleesbaar-gemaakt, ten gevolge van allerlei praalzieke verstrooijingen, uitvalt, en gaat er een geur uit op en ligt er een waas over, dat den gevoeligen mensch wel treft, den man vatbaar voor humor wel een traan ontlokt en de teederste snaren doet trillen, maar ontsnapt aan alle ontleding. Ten gevolge van die onbewustheid, is de schrijver ook zoo objectief. Nooit eenige eierzuchtige beschrijving, nooit op den voorgrond de natuur in phrasentooi en woordenkeur gehuld, of zich opgehouden bij stoffelijke bijzonderheden; ge voelt den middag op het zonnige hooiveld, maar de boeren en boerinetjes gaan stilletjes hun gang, zonder zich om hun lezer te bekreunen. Om den mensch zelve, om diens geest en gemoed, is het den schrijver te doen, en gij staat verbaasd en verrukt over de poëzij, die Cremer uit de waarheid haalt, en over het ideaal, dat hij uit de werkelijkheid weet af te zonderen, zonder deze ooit te benadeelen. Tevens predikt hij stilzwijgend de gulden les, dat zedelijk, waar zij een algemeen menschelijk gebied betreden en het een algemeen menschelijk belang geldt, allen gelijk staan en de landbouwer, even kiesch, even fijn, even edel, door een zelfde gevoel, al is het dat hij het niet in door de wereld vooraf bepaalde vormen uitdrukt, bewogen, bestuurd en doordrongen wordt en in zekeren zin even fatsoenlijk man is als de heer wiens land hij bearbeit.

Er zou, wilde men de *Betwische Novellen* met de voortbrengsels van Auerbach en anderen vergelijken, een uitvoerig opstel over deze inderdaad belangrijke verschijning in onze vaderlandsche kunst te schrijven zijn. Dit bestek gedooft zulks echter niet. Wij bepalen ons slechts tot de bewering, dat **Cremer** zijne plaats vindt tusschen Sand en Conscience, minder kunstig en overdreven dan de eerste, minder kinderachtig en oppervlakkig dan vaak de laatste zijn kan. Als man der kunst staat **Cremer** ongetwijfeld hooger dan de Belgische romanschrijver; daarbij is hij degelijker dan Sand en loopt er door al wat hij voortbrengt een ader van gezond en zuiver godsdienstig gevoel, welke een liefelijken indruk geeft en bij Sand meestal gemist wordt of vervangen door eene soort van wijsgeerige en staatkundige godsvereering, waarmede zich Nederland niet kan vereenigen.

Onder de hoedanigheden, waardoor zich Cremers werk onderscheidt, noemen wij, magt over zijn onderwerp, spaarzaamheid, gemakkelijken slag van verhalen, voorstellen, voortzetten, aan een hechten, overgaan van den eenen toon in den anderen, het nemen en doen van gelukkige wendingen en grepen, (De rechte Josef blz. 2—5) en het in zekeren zin onwillekeurig bereiken eener groote verhevenheid door de meest ongezochte middelen ('t Kriekende Kriekske blz. 133). Gaarne haalden wij de brokken aan, waarop wij het oog hebben, doch moeten ons bekorten. Wilden wij vervolgens nog kritiek uitoefenen, zouden wij ons inzonderheid naar een gebied dienen te begeven (*), waar **Cremer** het landleven en den boerenstand ontrouw wordt, en enkel de *Betwische Novellen* liggen voor ons. Na de uitgave zijn ze door een zesde, 't *Kriekende Kriekske*, tot een half dozijn vermeerderd. Slechts een half dozijn verhaaltjes! Oppervlakkig beschouwd, welk een gering letterkundig contingent! maar belangrijker voor de regtbank van den goeden smaak en de ware kunst en waarschijnlijker voorwaarden van leven bevattende dan menig paar lijvige boekdeelen.

Anacréon n'a laissé qu'une page
Qui flotte encor sur l'abîme du temps.

L. April 1857.

J. K.

(*) Wij kunnen ons evenwel niet weerhouden terug te wijzen op de oude Wessels en zijn gezin, blz. 113—118, en Deine-Meu, blz. 76—78.